

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Małgorzata Jaworek

KONDYCJA FINANSOWA PRZEDSIĘBIORSTW SPRYWATYZOWANYCH Z UDZIAŁEM KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W POLSCE

Zarys treści. W niniejszym artykule przedstawiono proces prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych w Polsce, z udziałem kapitału zagranicznego, w latach 1990–2010. Zawarto w nim informacje o zakresie, dynamice i sytuacji finansowej przedsiębiorstw sprywatyzowanych pośrednio i bezpośrednio z udziałem kapitału zagranicznego. Artykuł powstał na podstawie informacji o procesach prywatyzacyjnych, pochodzących z baz danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) i Ministerstwa Skarbu Państwa (MSP). Wykorzystano w nim także informacje uzyskane z prowadzonych przez GUS badań wyników finansowych przedsiębiorstw.

Słowa kluczowe: kapitał zagraniczny, prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych, prywatyzacja bezpośrednia, prywatyzacja pośrednia.

WSTĘP

Zagraniczni inwestorzy, lokując w Polsce swoje kapitały, w znacznym stopniu przyczynili się do budowy struktury własnościowej, która oparta jest na własności prywatnej. Uczestniczą w procesie przekształceń własnościowych przedsiębiorstw państwowych – prywatyzacji odgórnej, tzw. inwestycje *brownfield*. Jednocześnie tworzą od podstaw nowe podmioty gospodarcze – inwestycje *greenfield* i wpływają na przyspieszenie prywatyzacji oddolnej – założycielskiej. Emocje związane z udziałem inwestorów zagranicznych przybierały czasami postać demagogii, szczególnie w początkowym okresie prywatyzacji. Wynikało to z obawy o wyprzedaż za bezcen „sreber rodowych”, z niepełnego rozpoznania zjawiska oraz oporu części pracowników prywatyzowanych podmiotów, będącego naturalną konsekwencją świadomości istniejących zagrożeń. Niemale znaczenie odegrały także publicznie prezentowane opinie niektórych polityków,

traktujących negacją dorobku polskiej transformacji jako element „kapitału politycznego”. Zarzucano inwestorom zagranicznym, że przejmują polskie przedsiębiorstwa celem ich późniejszej likwidacji. Wyrażano także opinie, że przedsiębiorstwa te nie wykazują zysku, aby nie płacić podatków.

W artykule podjęto próbę przedstawienia sytuacji finansowej przedsiębiorstw sprywatyzowanych pośrednio i bezpośrednio z udziałem kapitału zagranicznego na tle podmiotów sprywatyzowanych z kapitałem polskim.

1. PRZEBIEG PROCESU PRYWATYZACJI W LATACH 1990–2010

W badanym okresie prywatyzacją objęto 7534 przedsiębiorstw państwowych, z tego 1750 skomercjalizowano, 2193 poddano prywatyzacji bezpośredniej, 1937 postawiono w stan likwidacji z przyczyn ekonomicznych, a 1654 stanowiły zlikwidowane państwowe przedsiębiorstwa gospodarki rolnej, których nie przejęła Agencja Nieruchomości Rolnych. Najwięcej przedsiębiorstw objęto przekształceniami własnościowymi w początkowym okresie transformacji. Przykładowo w latach 1990–1991 przekształcono 1258 przedsiębiorstw, natomiast w roku 1992 aż 1402 podmioty. W kolejnych latach ich liczba malała – do 35 przedsiębiorstw w roku 2006. W 2010 roku procesem przekształceń objęto tylko 18 podmiotów. W całym okresie prywatyzacji dominującą grupę stanowiły podmioty zajmujące się przetwórstwem przemysłowym – 43,6%. Od 1990 roku najwięcej przedsiębiorstw objęto procesem przekształceń własnościowych w województwach: śląskim – 823, mazowieckim – 714, dolnośląskim – 519 i wielkopolskim – 504 (GUS, 2011, s. 27,8).

2. UDZIAŁ INWESTORÓW ZAGRANICZNYCH W PRYWATYZACJI POŚREDNIEJ*

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec grudnia 2010 roku sprywatyzowano pośrednio 505 jednoosobowych spółek Skarbu Państwa. W 118 spółkach dokonano prywatyzacji z udziałem kapitału zagranicznego.

---

* Statystykę przekształceń własnościowych prowadzą na szczeblu centralnym dwie instytucje: Główny Urząd Statystyczny oraz Ministerstwo Skarbu Państwa (dawniej Ministerstwo Przekształceń Własnościowych – MPW). Dane liczbowe zawarte w publikacjach GUS oraz MSP różnią się od siebie. Do 1996 roku MPW podawało dane dotyczące generalnie tych przedsiębiorstw sprywatyzowanych, dla których organami założycielskimi byli wojewodowie oraz tych, wobec których

Tabela 1. Prywatyzacja pośrednia jednoosobowych spółek Skarbu Państwa w latach 1990–2009 (stan na 31.12.2009)

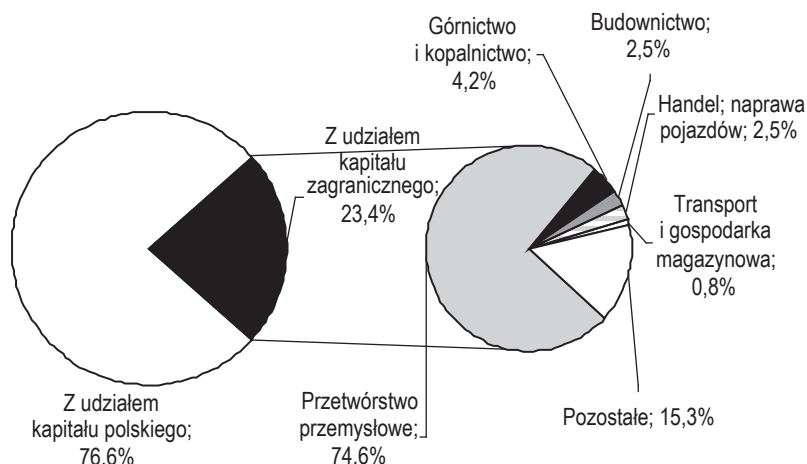
Wyszczególnienie	Lata										
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Liczba transakcji	7/6	23/22	23/22	48	40/36	30/26	24	46/44	16	19/18	24/21
Oferty publicznej	5	6	1	3	8	5	1	9	5	0	1
Przetargu publicznego	0	0	0	0	0	0	3	22	7	11	8
Zaproszenia do negocjacji	2	17	22	45	32	25	20	15	4	8	15
Inwestor strategiczny	2	17	22	45	32	25	23	37	11	19	23
w tym: krajowy	1	9	7	17	18	13	16	25	7	16	12
zagraniczny	0	8	13	25	10	9	6	9	3	1	10
mieszany	1	0	2	3	4	3	1	3	1	2	1
Wyszczególnienie	Lata									Ogółem	
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009		
Liczba transakcji	32	21	6	10	6/7	6	20	3	12	417/399	
Oferty publicznej	0	0	0	2	2	0	0	0	0	48	
Przetargu publicznego	11	4	0	1	0	0	1	1	0	69	
Zaproszenia do negocjacji	21	17	6	7	5	3	3	1	12	280	
Tryb niepubliczny (wniesienie akcji SP)						3	16	1		20	
Inwestor strategiczny	32	21	6	8	5	6	4	2	12	352	
w tym: krajowy	24	15	3	5	5	6	4	2	10	215	
zagraniczny	7	6	3	3	0	0	0	0	2	115	
mieszany	1	0	0	0	0	0	0	0	0	22	

Objaśnienia i uwagi: * W 18 spółkach zawarto podwójne transakcje, tj. sprzedaż w ofercie publicznej oraz inwestorowi strategicznemu.

Źródło: MSP (2011, s. 9).

W analizowanym okresie najwięcej spółek sprywatyzowanych pośrednio z udziałem kapitału zagranicznego powstało w województwach: mazowieckim – 22,0%, wielkopolskim – 12,7%, śląskim i dolnośląskim – 11,9% (GUS, 2011, s. 31).

nadzór właścicielski wypełniał MPW. GUS swoimi danymi obejmuje wszystkie prywatyzowane przedsiębiorstwa państwowe i wszystkie jsSP. Obie instytucje w różny sposób pozyskują dane źródłowe: MSP na podstawie przeprowadzonych lub akceptowanych transakcji prywatyzacyjnych, GUS poprzez sprawozdawczość statystyczną od przedsiębiorstw i ich organów założycielskich. Tym samym dane na temat prywatyzacji pośredniej i udziału w niej inwestorów zagranicznych, zaprezentowane w niniejszym podrozdziale różnią się nieznacznie między sobą.

Wykres 1. Spółki sprywatyzowane pośrednio według sekcji i działów PKD (stan na 31.12.2010)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: GUS, 2011, s. 52.

W tabeli 1 zaprezentowano informacje opracowane przez Ministerstwo Skarbu Państwa, dotyczące prywatyzacji pośredniej według stanu na koniec 2009 roku¹. Według danych statystyki resortowej w 115 spółkach sprywatyzowanych pośrednio inwestorami strategicznymi byli inwestorzy zagraniczni, w 215 spółkach inwestorzy polscy, natomiast w 22 spółkach inwestorzy miesznani, w tym w 17 spółkach – zagraniczni z udziałem inwestorów polskich oraz w 5 spółkach inwestorzy miesznani zagraniczni.

Według stanu na koniec 2010 roku, w ścieżce prywatyzacji pośredniej najwięcej inwestorów zagranicznych uczestniczyło w przekształceniach przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego – 74,6%. W pozostałych działach inwestorzy zagraniczni nie przekroczyli 10% udziału (wykres 1).

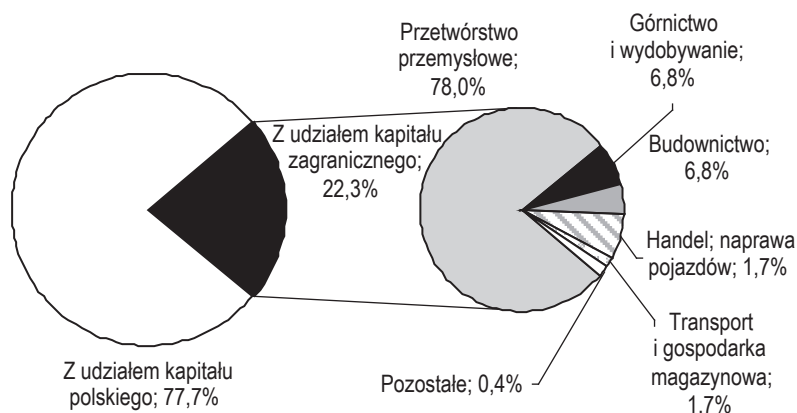
Najwięcej spółek z udziałem kapitału zagranicznego sprywatyzowano w województwach: mazowieckim – 22,0%, wielkopolskim – 12,7% oraz dolnośląskim i śląskim po 11,9% (GUS, 2011, s. 53).

¹ Niestety, MSP nie podało do wiadomości informacji za rok 2010, dotyczących szczegółowych danych na temat prywatyzacji pośredniej i udziału w niej inwestorów zagranicznych (według stanu na koniec 11.2011).

3. UDZIAŁ INWESTORÓW ZAGRANICZNYCH W PRYWATYZACJI BEZPOŚREDNIEJ (W TRYBIE WNIESIENIA PRZEDSIĘBIORSTWA DO SPÓŁKI)

W latach 1990–2010 powstały 264 spółki z udziałem Skarbu Państwa, do których wniesiono majątek sprywatyzowanych bezpośrednio lub zlikwidowanych przedsiębiorstw państwowych. Z tej liczby w 59 przypadkach uczestniczył kapitał zagraniczny. Według stanu z dnia 31 grudnia 2010 roku działalność gospodarczą prowadziły nadal 152 spółki powstałe z wniesienia przedsiębiorstw państwowych, w tym 34 z udziałem inwestorów zagranicznych (GUS, 2011, s. 40).

Wśród powstałych tym trybem podmiotów, według stanu na koniec 2010 roku, 78,0% stanowiły podmioty związane z przetwórstwem przemysłowym, 6,8% z budownictwem, 6,8% z górnictwem i kopalnictwem (wykres 2).

Wykres 2. Spółki z udziałem Skarbu Państwa powstałe z wniesienia majątku przedsiębiorstw państwowych według sekcji i działów PKD (stan na 31.12.2010)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: GUS, 2011, s. 58.

Najwięcej spółek z udziałem kapitału zagranicznego powstało w województwach: wielkopolskim – 27,1%, dolnośląskim – 15,3% i mazowieckim – po 10,2%, świętokrzyskim – 8,5% i zachodniopomorskim – 6,8% (GUS, 2011, s. 58).

4. SYTUACJA FINANSOWA W RZEDSIĘBIORSTWACH SPRYWATYZOWANYCH Z UDZIAŁEM KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO*

W tabeli 2 zaprezentowano liczbę podmiotów, na podstawie której dokonano obliczenia prezentowanych parametrów finansowych. Liczby te nie pokrywają się z liczbą działających spółek, co może nieco zniekształcać obraz sytuacji finansowej badanych podmiotów². Na sytuację finansową analizowanych przedsiębiorstw należy patrzeć przez pryzmat ścieżek prywatyzacji. Zasadniczo prywatyzacja kapitałowa obejmuje przedsiębiorstwa duże, o dobrym *standingu*. Natomiast prywatyzacji bezpośredniej podlegają przedsiębiorstwa mniejsze.

W przedsiębiorstwach sprywatyzowanych pośrednio z udziałem kapitału zagranicznego zanotowano, w analizowanym okresie, wyższe wskaźniki poziomu kosztów³ aniżeli w przedsiębiorstwach sprywatyzowanych pośrednio z kapitałem krajowym, z wyjątkiem lat 1998, 1999 i 2002. Odmiennie kształtowała się sytuacja w przedsiębiorstwach sprywatyzowanych bezpośrednio z udziałem inwestorów zagranicznych. Począwszy od 1996 roku do 2010, poziom kosztów był niższy niż w przedsiębiorstwach z rodzimym kapitałem, przekształconych tą ścieżką, z wyjątkiem lat 1998 i 2004. W przedsiębiorstwach sprywatyzowanych w wyniku wniesienia majątku przedsiębiorstw państwowych do spółki z udziałem kapitału zagranicznego wskaźnik poziomu kosztów wyniósł w 2010 roku 95,0% i był to najwyższy poziom, począwszy od roku 2002. W badanym okresie nigdy jednak nie przekroczył poziomu 100%. Porównując spółki z udziałem kapitału zagranicznego sprywatyzowane pośrednio i bezpośrednio, należy zauważyć, że pierwsza grupa wykazywała w badanym okresie wyższe wskaźniki poziomu kosztów, z wyjątkiem pierwszych czterech i dwóch ostatnich lat analizy. W roku 2010 najniższy poziom tego wskaźnika, wśród wszystkich analizowanych podmiotów, zanotowano w przedsiębiorstwach sprywatyzowanych pośrednio z kapitałem krajowym. Wskaźnik wyniósł w tych spółkach 89,0% (tabela 3).

---

* W niniejszym podrozdziale analizie poddano lata 1998–2010 dla liczby badanych podmiotów i odsetka podmiotów sprywatyzowanych, osiągających zysk brutto i netto, oraz lata 1996–2010 dla wskaźników: poziomu kosztów, płynności finansowej pierwszego stopnia oraz rentowności obrotu brutto i netto. Niestety, GUS nie podaje dla lat wcześniejszych informacji dotyczących tych parametrów.

² Za przykład może służyć rok 2010, w którym w niezmienionej postaci funkcjonowało 85 przedsiębiorstw sprywatyzowanych pośrednio z kapitałem zagranicznym oraz 303 z kapitałem krajowym, natomiast badaniu podlegało kolejno: 76 i 275 podmiotów.

³ Zgodnie z metodyką przyjętą przez GUS wskaźnik poziomu kosztów stanowi relację kosztów uzyskania przychodów z całokształtu działalności do przychodów z całokształtu działalności.

Tabela 2. Liczba badanych podmiotów w latach 1998–2010 (stan na 31.12.)*

Wyszczególnienie	Lata												
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem podmioty objęte procesem prywatyzacji	2504	2728	2755	2729	2630	2434	2336	2212	2112	2071	2077	2020	1931
Spółki sprywatyzowane pośrednio	221	244	258	279	287	275	266	257	253	269	267	274	351
z kapitałem krajowym	-	-	-	189	194	183	179	173	170	187	186	194	275
z udziałem kapitału zagranicznego	87	87	89	93	93	92	87	84	83	82	81	80	76
Spółki z udziałem SP powstałe z wniesienia majątku przedsiębiorstw państwowych	155	185	190	192	189	174	174	173	163	168	162	159	152
z kapitałem krajowym	-	-	-	143	142	130	130	132	132	130	125	124	118
z udziałem kapitału zagranicznego	46	47	50	49	47	44	44	41	37	38	37	35	34

Objaśnienia i uwagi: * W latach poprzedzających rok 1998 GUS nie przedstawiał danych dotyczących liczby przedsiębiorstw, na podstawie których podawane są wskaźniki ekonomiczne; znak minus (-) oznacza brak danych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Jaworek, 2006a, s. 202; GUS, 2007, s. 53; GUS, 2008, s. 56; GUS, 2009, s. 60; GUS, 2010, s. 65; GUS, 2011, s. 66.

Tabela 3. Poziom kosztów i płynność pierwszego stopnia w spółkach objętych procesem prywatyzacji w latach 1996–2010 (w %)

Poziom kosztów	Lata														
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem podmioty objęte procesem prywatyzacji	97,9	96,9	99,1	99,3	98,0	100,3	99,9	93,5	93,3	93,6	92,9	92,3	95,2	93,1	92,6
Spółki sprywatyzowane pośrednio	95,6	93,6	95,3	94,0	93,4	98,6	97,9	94,0	91,6	91,4	89,9	90,5	92,8	89,4	89,7
z kapitałem krajowym	-	-	-	-	-	97,2	98,6	93,3	90,5	90,0	87,5	89,4	91,0	88,3	89,0
z udziałem kapitału zagranicznego	96,4	94,7	95,0	94,0	97,0	100,4	97,0	94,9	92,9	93,0	93,0	92,4	95,9	91,3	91,1
Spółki z udziałem SP powstałe z wniesienia majątku przedsiębiorstw państwowych	99,7	98,8	98,6	100,5	102,5	105,3	99,7	102,7	87,5	96,0	94,3	92,0	95,8	97,7	95,3
z kapitałem krajowym	-	-	-	-	-	114,0	103,7	110,4	85,3	99,2	97,4	94,7	99,3	100,9	95,5
z udziałem kapitału zagranicznego	99,1	97,4	99,4	98,1	95,6	96,0	94,8	94,6	90,5	92,2	90,2	88,8	91,2	93,4	95,0
Płynność pierwszego stopnia	Lata														
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem podmioty objęte procesem prywatyzacji	19,8	21,5	11,3	13,1	13,5	15,1	15,6	24,4	35,7	33,5	37,0	36,6	36,6	41,6	41,3
Spółki sprywatyzowane pośrednio	31,5	32,1	26,7	19,9	21,6	23,8	26,7	30,3	44,0	36,1	40,7	39,1	36,2	42,5	46,1
z kapitałem krajowym	-	-	-	-	-	22,5	26,4	23,8	41,6	33,1	34,7	34,8	34,6	38,1	49,6
z udziałem kapitału zagranicznego	24,9	20,6	21,0	17,1	19,3	26,0	27,1	41,6	47,7	41,0	51,6	48,9	39,0	52,1	38,7
Spółki z udziałem SP powstałe z wniesienia majątku przedsiębiorstw państwowych	23,1	12,5	7,6	7,8	17,3	14,4	8,2	14,7	35,0	32,5	44,0	43,8	37,8	37,7	36,6
z kapitałem krajowym	-	-	-	-	-	7,1	3,7	9,9	31,4	24,6	45,7	36,4	28,3	28,5	28,2
z udziałem kapitału zagranicznego	28,9	25,5	17,1	17,6	27,2	34,1	32,4	31,4	42,4	51,6	41,6	55,3	54,4	58,9	50,6

Objaśnienia i uwagi: znak minus (-) oznacza brak danych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Jaworek, 2006a, s. 203, 209; GUS, 2007, s. 54; GUS, 2008, s. 57; GUS, 2009, s. 61; GUS, 2010, s. 66; GUS, 2011, s. 67.

W latach 1996–2003 poziom płynności finansowej pierwszego stopnia⁴ w badanych podmiotach kształtował się na dość niskim poziomie. W latach 1996–1999 najwyższe poziomy wskaźnika wykazywały spółki sprywatyzowane pośrednio z kapitałem rodzimym, natomiast w latach 2000–2002, 2005 i 2007–2010 spółki powstałe z wniesienia mienia przedsiębiorstw państwowych z udziałem inwestorów zagranicznych. W latach 2003, 2004 i 2006 najwyższe poziomy tego wskaźnika osiągnęły spółki sprywatyzowane pośrednio z kapitałem zagranicznym.

W ostatnich siedmiu latach analizy, zasadniczo we wszystkich badanych grupach, wskaźnik oscylował powyżej 30%. Wyjątek stanowiły podmioty sprywatyzowane bezpośrednio z udziałem kapitału krajowego. Od 2007 do 2010 roku najwyższe poziomy wskaźnika płynności pierwszego stopnia wykazywały podmioty sprywatyzowane bezpośrednio z udziałem kapitału zagranicznego. W całym badanym okresie osiągały one wyższe poziomy wskaźnika w porównaniu ze spółkami sprywatyzowanymi bezpośrednio z udziałem kapitału polskiego. W grupie przedsiębiorstw sprywatyzowanych pośrednio wyższe poziomy wskaźnika płynności pierwszego stopnia, w latach 2001–2009, wykazywały przedsiębiorstwa z udziałem inwestorów zagranicznych. Powód takiego stanu rzeczy może wynikać z przyjętej strategii inwestorów zagranicznych, polegającej m.in. na wydłużonym okresie spłaty zobowiązań i krótkim okresie ściągania należności (tabela 3). W okresie objętym analizą, z wyjątkiem lat 1998 i 2003, więcej spółek z udziałem kapitału zagranicznego sprywatyzowanych pośrednio wykazywało zysk brutto i, z wyjątkiem lat 1998, 2001–2003, zysk netto, w porównaniu ze spółkami sprywatyzowanymi z kapitałem krajowym.

Także w grupie przedsiębiorstw sprywatyzowanych bezpośrednio z udziałem inwestorów zagranicznych, w badanym okresie, więcej podmiotów osiągało zysk brutto i netto. Wyjątek stanowiły lata 1998, 1999 i 2002 w odniesieniu do zysku brutto i lata 1998, 1999 w odniesieniu do zysku netto. W roku 2010, w porównaniu z rokiem poprzednim, we wszystkich badanych grupach odsetek podmiotów osiągających zysk spadł (tabela 4). Mimo że więcej podmiotów sprywatyzowanych pośrednio z udziałem kapitału zagranicznego wykazywało zysk, wskaźniki rentowności brutto i netto⁵ kształtowały się na niższym poziomie w porównaniu z przedsiębiorstwami sprywatyzowanymi tą ścieżką z kapitałem krajowym. Wyjątek stanowiły lata 1998, 1999 i 2002.

⁴ Zgodnie z metodyką przyjętą przez GUS wskaźnik płynności pierwszego stopnia stanowi relację inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych.

⁵ Wskaźnik rentowności obrotu brutto obliczany jest jako stosunek wyniku finansowego brutto do przychodów z całokształtu działalności. Natomiast wskaźnik rentowności obrotu netto, jako stosunek wyniku finansowego netto do przychodów z całokształtu działalności.

Tabela 4. Udział podmiotów gospodarczych objętych procesem prywatyzacji, osiągających zysk brutto i netto w latach 1998–2010 (w %)

Podmioty osiągające zysk brutto	Lata												
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem podmioty objęte procesem prywatyzacji	67,4	61,0	59,8	55,7	57,5	66,0	74,7	74,1	79,3	80,9	74,1	70,6	68,8
Spółki sprywatyzowane pośrednio z kapitałem krajowym	68,3	65,2	59,7	54,5	60,3	68,7	75,2	77,0	79,1	82,5	71,5	75,5	65,5
z udziałem kapitału zagranicznego	65,5	67,8	62,9	55,9	62,4	64,1	79,3	84,5	83,1	90,2	75,3	83,8	78,9
Spółki z udziałem SP powstałe z wniesienia majątku przedsiębiorstw państwowych z kapitałem krajowym	61,3	54,1	53,2	44,3	58,2	66,1	73,6	72,8	75,1	73,8	71,6	71,1	63,2
z udziałem kapitału zagranicznego	-	-	-	40,6	58,5	64,6	70,8	72,0	73,5	71,5	68,8	69,4	61,9
z udziałem kapitału zagranicznego	54,4	53,2	58,0	55,1	57,4	70,5	81,8	75,6	83,8	81,6	81,1	77,1	67,6
Podmioty osiągające zysk netto	Lata												
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem podmioty objęte procesem prywatyzacji	66,1	59,9	58,8	54,4	56,3	65,0	74,1	73,5	78,7	80,0	73,5	69,9	68,4
Spółki sprywatyzowane pośrednio z kapitałem krajowym	67,0	62,7	59,3	53,0	58,5	67,3	73,7	76,7	79,1	81,4	70,8	75,2	65,5
z udziałem kapitału zagranicznego	-	-	-	53,2	59,3	69,4	72,1	72,8	77,6	78,1	69,4	71,6	61,5
z udziałem kapitału zagranicznego	64,4	65,5	61,8	52,7	57,0	63,0	77,0	84,5	81,9	89,0	74,1	83,8	80,3
Spółki z udziałem SP powstałe z wniesienia majątku przedsiębiorstw państwowych z kapitałem krajowym	59,4	53,5	51,6	43,2	56,1	63,2	73,6	71,1	76,3	72,6	71,0	71,1	63,8
z udziałem kapitału zagranicznego	-	-	-	39,2	55,6	60,8	70,8	70,5	74,2	70,0	68,0	69,4	62,7
z udziałem kapitału zagranicznego	54,4	51,1	56,0	55,1	57,4	70,5	81,8	73,2	83,8	81,6	81,1	77,1	67,6

Objaśnienia i uwagi: znak minus (-) oznacza brak danych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Jaworek, 2006a, s. 204, 205; GUS, 2007, s. 53; GUS, 2008, s. 56; GUS, 2009, s. 60; GUS, 2010, s. 65; GUS, 2011, s. 66.

Tabela 5. Rentowność obrotu brutto i netto w podmiotach objętych procesem prywatyzacji w latach 1996–2010 (w %)

Rentowność obrotu brutto	Lata														
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem podmioty objęte procesem prywatyzacji	2,9	3,4	1,3	0,9	2,0	-0,3	0,1	5,9	7,6	6,5	7,1	7,7	4,8	6,9	7,4
Spółki sprywatyzowane pośrednio z kapitałem krajowym	4,4	6,3	4,9	6,0	6,7	1,4	2,1	6,0	8,5	8,6	10,1	9,5	7,2	10,6	10,3
z udziałem kapitału zagranicznego	-	-	-	-	-	2,8	1,4	6,7	9,6	10,0	12,5	10,6	9,0	11,7	11,0
Spółki z udziałem SP powstałe z wniesienia majątku przedsiębiorstw państwowych z kapitałem krajowym	3,6	5,3	5,1	6,0	3,0	-0,4	3,0	5,1	7,1	7,0	7,0	7,6	4,1	8,7	8,9
z udziałem kapitału zagranicznego	0,4	2,6	2,0	-0,5	-2,6	-5,4	0,3	-2,7	12,5	4,0	5,8	8,0	4,2	2,3	4,7
z kapitałem krajowym	-	-	-	-	-	-14,0	-3,8	-10,3	14,7	0,8	2,6	5,3	0,7	-0,9	4,5
z udziałem kapitału zagranicznego	0,9	2,6	0,6	1,9	4,1	3,9	5,2	5,4	9,5	7,8	9,8	11,2	8,8	6,6	5,0
Rentowność obrotu netto	Lata														
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem podmioty objęte procesem prywatyzacji	0,9	1,5	-0,1	-0,6	0,7	-1,3	-0,9	4,4	6,0	5,2	5,6	6,4	3,8	5,7	6,2
Spółki sprywatyzowane pośrednio z kapitałem krajowym	2,3	3,6	2,9	3,6	4,4	-0,1	0,5	3,9	7,0	7,2	8,1	7,8	5,9	9,1	8,5
z udziałem kapitału zagranicznego	-	-	-	-	-	1,0	-0,4	4,5	7,7	8,5	10,0	8,6	7,4	10,2	9,1
Spółki z udziałem SP powstałe z wniesienia majątku przedsiębiorstw państwowych z kapitałem krajowym	1,8	3,0	2,9	3,9	1,8	-1,6	1,7	3,1	6,0	5,8	5,8	6,6	3,3	7,3	7,4
z udziałem kapitału zagranicznego	-0,9	1,3	1,0	-1,3	-3,5	-6,1	-0,3	-0,4	10,9	2,9	4,5	6,4	3,4	1,6	4,0
z kapitałem krajowym	-	-	-	-	-	-14,3	-3,7	-11,1	13,2	0,1	1,9	4,2	0,3	-1,1	3,4
z udziałem kapitału zagranicznego	-1,0	0,5	-0,7	0,7	2,6	2,8	3,8	3,6	7,8	6,2	7,9	9,0	7,4	5,1	5,0

Objaśnienia i uwagi: znak minus (-) oznacza brak danych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Jaworek, 2006a, s. 206, 207; GUS, 2007, s. 54; GUS, 2008, s. 57; GUS, 2009, s. 61; GUS, 2010, s. 66; GUS, 2011, s. 67.

Podobnie wyglądała sytuacja w odniesieniu do wskaźnika rentowności obrotu netto. Lepiej „radziły” sobie przedsiębiorstwa sprywatyzowane z kapitałem polskim z wyjątkiem lat: 1998, 1999, 2002. Taka sytuacja nie jest zaskoczeniem, zważywszy na wyższe poziomy wskaźnika poziomu kosztów, jakie w badanym okresie wykazywały spółki przekształcone pośrednio z kapitałem zagranicznym.

Na uwagę zasługują dobre wyniki spółek powstałych z wniesienia majątku przedsiębiorstw państwowych do spółki z udziałem kapitału zagranicznego, w odniesieniu do wskaźnika rentowności obrotu brutto. W badanym okresie był on zdecydowanie większy w porównaniu ze spółkami z kapitałem polskim sprywatyzowanymi tym trybem, z wyjątkiem lat: 1997, 1998, 2004. Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego w tej ścieżce prywatyzacji osiągały wyższe poziomy wskaźnika rentowności obrotu netto z wyłączeniem lat: 1996, 1997, 1998, 2004.

Zastanawiać może niższa rentowność, w analizowanym okresie, spółek sprywatyzowanych pośrednio z udziałem kapitału zagranicznego, mimo iż procesy restrukturyzacji były tam realizowane najbardziej kompleksowo i najgłębiej. Przyczyną mogła być strategia inwestorów, która nastawiona była na rozwój i gruntowną restrukturyzację majątkową i produktową, a nie na szybkie uzyskanie zysku (Jaworek, 2006, s. 81–89; Krajewski, 1996, s. 151).

W analizowanym okresie, z wyjątkiem roku 2004, lepsze wyniki w zakresie rentowności obrotu netto uzyskiwały spółki sprywatyzowane pośrednio w porównaniu ze spółkami powstałymi z wniesienia majątku przedsiębiorstw państwowych, na co znaczny wpływ miały przedsiębiorstwa z kapitałem polskim (tabela 5).

PODSUMOWANIE

W analizowanym okresie, uogólniając, lepsze wyniki w odniesieniu do wskaźnika poziomu kosztów i płynności pierwszego stopnia osiągnęły spółki sprywatyzowane bezpośrednio z udziałem inwestorów zagranicznych aniżeli spółki z ich udziałem sprywatyzowane pośrednio. Podmioty sprywatyzowane bezpośrednio z udziałem inwestorów zagranicznych, w latach 2000–2008, wykazywały wyższe poziomy wskaźnika rentowności zarówno brutto, jak i netto aniżeli spółki sprywatyzowane pośrednio z kapitałem zagranicznym.

Jeśli za kryterium analizy przyjmą udział kapitału zagranicznego, to należy stwierdzić, iż lepiej radziły sobie, w ścieżce prywatyzacji bezpośredniej, podmioty z udziałem inwestorów zagranicznych. Uogólniając, w badanym okresie

wykazywały one niższe poziomy wskaźnika poziomu kosztów, wyższe poziomy wskaźnika płynności pierwszego stopnia oraz wyższe poziomy wskaźnika obrotu brutto i netto. W grupie przedsiębiorstw sprywatyzowanych bezpośrednio z udziałem inwestorów zagranicznych więcej podmiotów osiągało zysk brutto i netto aniżeli tych przekształconych z kapitałem polskim. Gorzej „rodziły” sobie spółki sprywatyzowane pośrednio z udziałem kapitału zagranicznego w porównaniu z podmiotami przekształconymi przy udziale kapitału polskiego. Mimo iż więcej podmiotów sprywatyzowanych pośrednio z udziałem kapitału zagranicznego wykazywało zysk, wskaźniki rentowności brutto i netto kształtowały się na niższym poziomie w porównaniu z przedsiębiorstwami sprywatyzowanymi tą ścieżką z kapitałem krajowym. Podmioty z kapitałem zagranicznym wykazywały również wyższe poziomy wskaźnika poziomu kosztów. W badanym okresie tylko w odniesieniu do wskaźnika płynności pierwszego stopnia sytuacja w tych podmiotach wyglądała korzystniej w porównaniu z podmiotami przekształconymi w tej ścieżce z kapitałem polskim.

LITERATURA

- GUS (2007), *Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2006 roku*, Warszawa.
- GUS (2008), *Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2007 roku*, Warszawa.
- GUS (2009), *Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2008 roku*, Warszawa.
- GUS (2010), *Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2009 roku*, Warszawa.
- GUS (2011), *Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2010 roku*, Warszawa.
- Jaworek M. (2006a), *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w prywatyzacji polskiej gospodarki*, TNOiK, Toruń.
- Jaworek M. (2006b), *Zmiany w zakresie aktywności inwestycyjnej przedsiębiorstw po prywatyzacji z udziałem inwestorów zagranicznych*, [w:] Nalepka A. (red.), *Inwestycje i nieruchomości*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków.
- Krajewski M. (1996), *Efekty ekonomiczne udziału kapitału zagranicznego w prywatyzacji*, [w:] Jarosz M., *Kapitał zagraniczny w prywatyzacji*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa.
- MSP (2011), *Raport o przekształceniach własnościowych w 2009 roku*, Warszawa.

FINANCIAL SITUATION OF STATE OWNED ENTERPRISES PRIVATIZED WITH THE PARTICIPATION OF FOREIGN CAPITAL IN POLAND

Abstract: This article presents the process of privatisation of state owned enterprises in Poland with the participation of foreign capital in the years 1990–2010. It contains information on the scope, dynamics and financial situation (in the years 1996–2010) of state owned enterprises privatized directly and indirectly with the participation of foreign capital. The article was developed on the basis of information on the privatisation processes coming from the databases of the Ministry of State Treasury and the Central Statistical Office (CSO). There are also used data from surveys on financial results of enterprises carried out by the CSO.

Keywords: process of privatisation of state owned enterprises, foreign capital, indirect (capital) privatisation, direct (capital) privatization.